

Atatürk Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü Dergisi

Journal of the Fine Arts Institute

(GSED), Sayı/Number 34, ERZURUM 2015, 9-17

PROF. DR. RAHMI HÜSEYİN ÜNAL

Prof. Dr. Rahmi Hüseyin Ünal'ın, Erzurum Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi'nde Sanat Tarihi Bölümü'nü kurup, bugünlere gelişindeki emeği unutulmaz. Attığı sağlam temeller üzerine oluşan güçlü kadroyla, Türkiye'nin dört bir tarafındaki Sanat Tarihi Bölümlerinin oluşmasındaki katkısı büyüktür.

Prof. Dr. Rahmi Hüseyin Ünal, 1937 yılında Antalya'nın Akseki ilçesinde doğmuştur. 1948' de İzmir İnkılap İlkokulu'ndan, 1952' de İzmir Saint-Joseph Fransız Ortaokulu'ndan, 1955' te İzmir Atatürk Lisesi'nden ve 1959' da İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi'nden mezun olmuştur.

1959-61 yılları arasında Osmaniye (Adana) Ortaokulu'nda öğretmenlik yaptıktan sonra, 1961 yılında Atatürk Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi'ne asistan olarak atanmış, 1963'te Fransa'ya gönderilmiştir. Fransa Paris'te "Les Monuments Islamiques Anciens de la Ville d'Erzurum et de sa Region" başlıklı doktora tezini tamamlayarak 1965 yılında Atatürk Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi'ndeki görevine dönmüştür.

1968'de "Anadolu Selçukluları ve Beylikleri Döneminde Taçkapılar" konulu tez ile doçent olmuştur. "Diyarbakır İli'ndeki Bazı Türk-İslâm Anıtları Üzerine İncelemeler" başlıklı takdim tezi ile 1976 yılında profesörlüğe yükseltilmiştir. 1978'de Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Fakültesi'ne Sanat Tarihi profesörü olarak atanmıştır.

Makalelerini, Erzurum İl Yıllığı 1967, Sanat Tarihi Yıllığı, Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Araştırma Enstitüsü Dergisi, Atatürk Üniversitesi 50. Yıl Armağanı, Vakıflar Dergisi, Atatürk Üniversitesi' nin Kuruluşunun XX. Yıl Armağanı, , Arkeoloji ve Sanat Tarihi Dergisi, Millî Kültür, X. Vakıf Haftası Kitabı, Sanatsal Mozaik, Revue des Etudes Islamiaues, Skylife, Art and Archeology Research Papers, Art Turc / Turkish Art, Fifth International Congress of Turkish Art dergi ve kitaplarında yayımlamıştır. Ayrıca The Dictio-nary of Art ve TDV. İslâm Ansiklopedisi için maddeler yazmıştır. Çevirilerini, Revue des Etudes Islamiaues, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Fakültesi dergilerinde ve Birgi Tarihi-Tarihi Coğrafyası ve Türk Dönemi Anıtları içinde yayımlamıştır. Prof. Dr. Rahmi Hüseyin Ünal iyi derecede Fransızca bilmektedir.

İdari ve Akademik Görevleri

- Fakülte Kurulu Üyeliği, 1978.
- Fakülte Yönetim Kurulu Üyeliği, 1978-1988.
- Arkeoloji-Sanat Tarihi Bölümü Başkanlığı, 1981.
- II. Nolu Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu Üyeliği ve Başkanlığı, 1992-1993.

•

Prof. Dr. Rahmi Hüseyin Ünal'ın Seçilmiş Yayınları

- Rahmi Hüseyin Ünal, “Osmanlı Öncesi Dönemden Yayınlanmamış Üç Menzil Hanı”, Arkeoloji ve Sanat Tarihi Dergisi, V, 181-191, 1990.
- Rahmi Hüseyin Ünal, “Mimar Sinan'ın Eserlerinde Selçuklu ve Beylikler Devri Mirası”, Milli Kültür, 71, 22-26, 1990.
- Rahmi Hüseyin Ünal, “Milli Anıtlarımızda Bilinçli veya Bilinçsiz Tahribat”, Dil, Tarih ve Coğrafya Fakültesi Dergisi, XXXIV/1 (1990), 445-455, 1991.
- Rahmi Hüseyin Ünal, “Kızılören Hanı Yakınındaki Yapının İşlevi Hakkında Gözlemler”, Dokuzuncu Milletlerarası Türk Sanatları Kongresi, Bildiri Özetleri, Ankara, 176-177, 1991.
- Rahmi Hüseyin Ünal, “Kızılören Hanı Yakınındaki Yapının İşlevi Hakkında Gözlemler”, Arkeoloji ve Sanat Tarihi Dergisi, VI, 129-136, 1992.
- Rahmi Hüseyin Ünal, Caravans Úrails, Seldjouquides en Anatolie, İpek Yolları Deniz Araştırma Gezisi Konferansları, 9-24, 1993.
- Rahmi Hüseyin Ünal, “Burdur/Bucak İncir Hanı'nda Temel Araştırmaları ve Temizlik Çalışmaları” (Eylül 1992), X. Vakıf Haftası Kitabı, 399-422, 1993.
- Rahmi Hüseyin Ünal, “Selimiye Camii”, Edirne, 87-102, 1993.
- Rahmi Hüseyin Ünal, A Propos de la Datation des Khans Seldjoukides sans Cour en Anatolie, The Arts of the Saljuks in İnan and Anatolia, Costa Meza California, 295-302, 1994.
- Rahmi Hüseyin Ünal, “A Propos De La Destination De L'Údifice SituÚ Au Sud-est Du Khan De Kızılören”, 9. Milletlerarası Türk Sanatı Kongresi, İstanbul, 1991, (Sözlü).

Kitapları

- Rahmi Hüseyin Ünal, Les Monuments İslamiques Anciens de la Ville d'Erzurum et de sa Region, Paris, 1968.
- Rahmi Hüseyin Ünal, İn Memoriam Prof. Albert Louis GABRIEL Özel Sayısı, Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayını Araştırma Dergisi, Ankara, 1978.
- Rahmi Hüseyin Ünal, Diyarbakır İli'ndeki Bazı Türk-İslam Anıtları Üzerinde Bir İnceleme, Erzurum, 1975.
- Rahmi Hüseyin Ünal, L'Etude du Portail Dans l'Architecture Pre - Ottomane, İzmir, 1982.
- Rahmi Hüseyin Ünal, Osmanlı Öncesi Anadolu-Türk Mimarisinde Taçkapılar, İzmir, 1982.
- Rahmi Hüseyin Ünal, Çifte Minareli Medrese (Erzurum), Ankara, 1989.
- Rahmi Hüseyin Ünal, Erzurum Yakutiye Medresesi, Ankara, 1993.
- Rahmi Hüseyin Ünal, Friedrich Krinzing, Michael Alam, Şule Pfeiffer-Taş (Hrsg.), Der Münzschatz von Beçin, Österreichische Akademie der Wissenschaften, I-II, Wien, 2010.

Rahmi Hüseyin Ünal, Diyarbakır İli'ndeki Bazı Türk-İslam Anıtları Üzerine Bir İnceleme, Erzurum, 1975. (182 Sayfa, 33 Çizim, 88 Resim). Bu çalışmada, 1974 yılında Diyarbakır yöresinde gerçekleştirilen araştırma gezilerinin bir sonucu olarak Diyarbakır ili dâhilindeki Türk-İslam eserlerinden, haklarında çok az bilgi bulunan ya da hiç incelenmeyen eserlerin tanıtımı yapılmıştır. Çalışmada yer alan eserler türlerine göre ayrılarak camiler, medrese ve tekkeler, künbetler, kervansaraylar, hamamlar ve köprüler başlığı altında anlatılmıştır. İncelenen eserlerin planları çıkarılmış, önemli süsleme unsurlarının çizimleri yapılarak, yapıların o dönemini yansıtan fotoğraflarına yer verilmiştir. 1975 yılında yayınlanan bu eserde yer alan yapıların hemen hepsi ya hiç yayınlanmamış ya da haklarında çok az bilgi bulunan yapılar olması ve sonraki çalışmalara kaynak teşkil etmesi bu çalışmanın önemini daha da artırmaktadır.

Rahmi Hüseyin Ünal, İn Memoriam Prof. Albert Louis GABRIEL Özel Sayısı, Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayını Araştırma Dergisi, Ankara, 1978. (Bu eser Türk mimarisi ile ilgili 14 makaleden oluşmaktadır.); Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayını başlığı altında yayınlanan Araştırma Dergisi' nin 9. özel sayısı, Prof. Dr. Rahmi Hüseyin Ünal tarafından hazırlanmıştır. Bu özel sayı, Türk Sanatı ve Türk Kültürü araştırmalarında önemli hizmetleri bulunan Prof. Dr. Albert Louis Gabriel'e ithaf

edilmiştir. Bu anma kitabında, yerli ve yabancı bilim adamları tarafından Türk Mimarisi hakkında hazırlanmış 14 makaleye yer verilmiştir. Eserde yer alan makalelerin konusunun “Türk Mimarisi” ile ilgili olmasına özen gösterilmiştir. Böyle bir uygulamaya gidilmesinin nedeni ise Albert Gabriel’in Türk Sanatı araştırmalarının büyük bir kısmını mimari dalına ayırmış olmasındandır. Vefatından dört yıl sonra hazırlanmış bu eser, Türk sanatına büyük hizmetler veren ve Türk dostu olarak bilinen Albert Gabriel’e bir teşekkür mahiyeti taşımaktadır.

Rahmi Hüseyin Ünal, Osmanlı Öncesi Anadolu-Türk Mimarisinde Taçkapılar, İzmir, 1982. (265 Sayfa, 198 Çizim, 128 Resim). Anadolu Selçukluları ve Beylikleri devri mimarisinde taçkapıları konu olarak anlatan bu çalışmada, taçkapıyı meydana getiren unsurlar teker teker gözden geçirilmiş, bölgelere ve devirlere göre saptanan farklar üzerinde durulmuştur. Kitap “Önsöz” ve “İnceleme Kapsamına Alınan Yapıların Listesi” ile başlamaktadır. Taçkapıların bir bütün olarak gösterdikleri özellikler “Giriş” bölümünde anlatılmıştır. Daha sonraki bölümlerde ise taçkapı unsurları ele alınmıştır.

Çalışmanın ağırlık noktasını taçkapılarda gözlenen gelişim değil, taçkapıyı meydana getiren çeşitli unsurların sınıflandırılması teşkil etmektedir. Ekte sunulan resim ve taçkapı profilleri, inşa tarihleri dikkate alınarak sıralanmıştır. Böyle bir uygulamanın yapılmasının nedeni taçkapıların gerek profil, gerekse düzen bakımından zamanla büyük bir değişikliğe uğrayıp uğramadıklarını tespit etmek içindir. Bu çalışma, Anadolu Selçuklu ve Beylikler dönemi taçkapılarının tek bir kaynaktan toplanması, taçkapıyı meydana getiren elemanların sıralanışında gözetilen düzen ile her taçkapının özgün nitelikleri ve İran’daki prototiplerinden ayrılan yönlerinin üzerinde durulması bakımından önemlidir.

Rahmi Hüseyin Ünal, Çifte Minareli Medrese (Erzurum), Ankara, 1989. (72 Sayfa, 42 Çizim, 30 Resim). Kitapta, Anadolu’da inşa edilmiş açık avlulu Selçuklu Çağı medreselerinin en büyük ve en görkemli yapılarından birisi olan Erzurum Çifte Minareli Medrese’nin çeşitli yönleriyle tanıtımı yapılmıştır. Yapının planı, boyutları, cephe düzeni ve ilginç süsleme özellikleri üzerinde durularak, kendisine benzeyen Sivas’taki çağdaşı Çifte Minareli Medrese ve Gök Medrese ile karşılaştırılması yapılmıştır. Kitapta yapının ayrıntılı bir tanıtımı yapılmış, çeşitli süsleme şeritlerinin şematik çizimleri verilmiştir. Yapının Anadolu Türk mimarisi içindeki yeri ve önemi belirtilerek çok sayıda fotoğraf ile içerik zenginleştirilmiştir.

Rahmi Hüseyin Ünal, Erzurum Yakutiye Medresesi, Ankara, 1993. (62 Sayfa, 22 Çizim, 27 Resim). Bu kitapta Anadolu'da Osmanlı döneminden önce inşa edilen medreseler arasında seçkin bir yere sahip ve kapalı avlulu medreselerin en görkemlisi olan Erzurum Yakutiye Medresesi tanıtılmıştır. Osmanlı öncesi Anadolu minarelerinin en bezemeli sayılabilecek minaresi, ana eyvanına bitişik kümbetinin konumu, avlusunu örten mukarnaslı kubbesi ve taçkapı üzerindeki figürlü süslemeleri kitapta ayrıntılı bir şekilde incelenmiştir. Ayrıca kitapta, yapıdaki süslemelerin şematik çizimlerine de yer verilerek tahlilleri yapılmış ve yapının Anadolu Türk mimarisi içindeki yeri belirtilmeye çalışılmıştır.

Rahmi Hüseyin Ünal, Friedrich Krinzinger, Michael Alram, Şule Pfeiffer-Taş (Hrsg.), Der Münzschatz von Beçin, Österreichische Akademie der Wissenschaften, I-II, Wien, 2010. “Beçin Sikke Definesi” başlığı altında iki cilt halinde yayınlanan bu eserin ilk bölümünde Arkeologlar, tarihçiler ve ekonomi tarihçilerinin konu hakkındaki makaleleri yer almaktadır. Birinci cilt, Beçin kazıları hakkında verilen bilgiler ile başlamaktadır. İkinci ciltte ise 2000 yılında Beçin’de gerçekleştirilen kazılarda ele geçen 50.000’e yakın İslami döneme ait sikke ile 800 kadar Avrupa dönemine ait sikke tanıtılmıştır.

Prof. Dr. Rahmi Hüseyin Ünal’ın Yönettiği Tezler

- Yüksek Lisans, 1990, Yekta Demiralp, Akşehir ve Köylerindeki Türk Anıtları Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1990.
- Doktora, 1988, Ersoy Bozkurt, İzmir Hanları, Ankara, 1991.
- Yüksek Lisans, 1991, Şakir Çakmak, Denizli İlindeki Türk Anıtları, Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1991.
- Yüksek Lisans, 1991, Jale Yıldırım, Bursa’daki Tek Kubbeli Camilerin Gelişimi, Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1991.
- Yüksek Lisans, 1993, Mehmet Vehbi Tüzüner, İzmir İli Dâhilindeki Türk Devri Ticaret Yapıları, Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1993.
- Doktora, 1999, R. Eser Gültekin, Ulukışla Öküz Mehmet Paşa Külliyesi, İzmir, 1999.
- Doktora, 1999, Şakir Çakmak, Erken Osmanlı Dönemi Mimarisinde Taçkapılar, (1300-1500), İzmir, 1999.
- Doktora, 1997, Yekta Demiralp, Erken Dönem Osmanlı Medreseleri (1300-1500), Ankara, 1999.

Prof. Dr. Rahmi Hüseyin Ünal ve Beçin Kazıları

Edebiyat Fakültesi'nin davetlisi olarak Erzurum'a gelen Ege Üniversitesi emekli Sanat Tarihi Öğretim Üyesi Prof. Dr. Rahmi Hüseyin Ünal, 1995-2009 yılları arasında yürüttüğü "Beçin" kazıları hakkında açıklamalarda bulundu. Nene Hatun Kültür Merkezi'nde gerçekleştirilen konferansta Ünal, Muğla'nın Milas ilçesinde bulunan Beçin Kalesi'nde yaptıkları çalışmalarda önemli tarihi eserlere ulaştıklarını anlattı.

2009 yılındaki çalışmaları, Kaledeki Lokman Zaviyesi ve Seymenlik alanında yoğunlaştıklarını belirten Ünal, kazılarda Lokman Zaviyesi'nin, zaviyeli bir cami olduğunu ortaya çıkardıklarını söyledi. "Buradaki yapı Osmanlı'nın kuruluş ve beylikler döneminde ortaya çıkan bir tür. Kısacası özel bir yapıdır. Bu mekânların ibadet yeri olmadıkları ve sadece belirli din adamlarının konaklaması için düşünüldüğünü anladık" diyen Ünal şöyle devam etti; "Beçin

Kalesi'nin üç giriş kapısı var. Ancak ayakta kalan tek kapı Seymenlik alanındaki kapı. Bu kapının temelini ortaya çıkarmak için yaptığımız çalışmalarda surlara bitleştirilmiş bir dizi mekân ortaya çıktı. Bu mekânlar, muhtemelen 13. ve 15. yüzyıllar arasında yapılmış. Kapıların yer aldığı Beçin Kalesi'ndeki kazılarda, seramikler de bulduk. Bu seramikler, Türk dönemi öncesi kalede yerleşim olduğuna işaret ediyor. Burada bronz kemer tokalar ve çift başlı ejderhalı kemer takısı da ortaya çıktı. Bu eserler bizim için oldukça önemli”.

Yörede ilk kez sivil yapılarda da çalışma yaptıklarını anlatan Ünal, şunları kaydetti: *“Beçin'deki kazı çalışmalarına 15 yıl emek verdim. 15 yıl içerisinde Beçin Definesi başta olmak üzere birçok eseri gün yüzüne çıkardık. Çok zevkli bir işimiz var. Uzun yıllar saklı kalmış eserleri bizler yapmış olduğumuz çalışmalar sonrasında gün yüzüne çıkarıyoruz. Yıllar boyunca el değmemiş eserlere ilk kez bizlerin elleri değiyor. Bu eserler üzerine yıllar sonra ilk yorumu bizler yapıyoruz. Bu çok değişik bir duygudur. Kazı çalışmalarının keyifli yanları kadar, belki de ondan daha çok olan zorlukları var. Özellikle bu yılki çalışmalarımıza hazırlık sürecinde çok zorluk çektik. Ama değdi.”*

Bilimsel ahlakı ön planda tutan Sayın Hocamız ciddi, kılı kırk yaran gözlemci tavrıyla önemli çalışmalara imza atmıştır. Yapmış olduğu uzun soluklu kazılarla da pek çok bilinmeyeni gün yüzüne çıkarmıştır. Ortaya koyduğu eserler Sanat Tarihinin temel kaynaklarıdır. İlim insanı olmasının yanı sıra, gönlü sevgi ile dolu, karıncayı bile incitmeyen şefkatli, iyimser ve babacan tutumuyla insanların gönlünde kalıcı izler bırakmayı kendine rehber edinmiştir. Bilim camiasının önderi, ailesine, çocuklarına iyi bir eş ve baba, öğrencilerine her türlü yardımı esirgemeyen kıymetli bir hocamızdır.

Rahmi Hüseyin Ünal ve Gönül Öney

Rahmi Hüseyin Ünal, eşi Hanife Ünal ve Hüseyin Yurttaş (2014)

Rahmi Hüseynin Ünal, eşi Hanife Ünal

Rahmi H. Ünal, Hüseyin Yurttaş ve Haldun Özkan Tortum Şelalesi'nde